Poliisitarkastaja Klaus Geiger

Eduskunnan lakivaliokunta

Poliisihallituksen kirjallinen asiantuntijalausunto

1. Salaisen tiedonhankinnan seurantaryhmän rooli ja tehtävät

Poliisi- ja pakkokeinolain kokonaisuudistuksessa salaisen tiedonhankinnan käyttöön kohdistuneet valvontavelvoitteet nostettiin asetustasolta lakitasolle, asetusuudistuksessa ei enää ole varsinaista valvontasäännöstä. Uuden esitutkintaa, pakkokeinoja ja salaista tiedonhankintaa koskevan valtioneuvoston asetuksen (122/2014) 3 luvun 21 §:n tarkoittaman Poliisihallituksen asettaman seurantaryhmän tehtävä laajeni koskemaan aiemman peitetoiminnan, valeoston, tietolähdetoiminnan ja tiedonhankinnan paljastumisen estämisen lisäksi muidenkin salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksien käyttöä.

Seurantaryhmän tehtävänä on:
1) toiminnan, yhteistyön ja koulutuksen seuranta;
2) toiminnassa ja yhteistyössä havaittujen tai laillisuusvalvonnan kannalta tärkeiden seikkojen käsitteleminen ja raportoiminen Poliisihallitukselle;
3) kehittämisehdotusten tekeminen ja
4) eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavien kertomusten valmistelun yhteensovittaminen.

Seurantaryhmällä ei ole suoraa toiminnallista ohjausvaltaa eikä se ole riippumaton laillisuusvalvonnan foorumi vaikka se käsitteleekin laillisuusvalvonnan kannalta tärkeitä seikkoja. Seurantaryhmän työ tukee välillisesti sekä toiminnan ohjausta että laillisuusvalvontaa.

Seurantaryhmän toimintaan osallistuvat ovat alan asiantuntijoita, he seuraavat organisaatioissaan alan kehitystä, nostavat työryhmäkäsittelyyn organisaatiossaan havaitsemiaan tärkeitä aihepiirin kuuluvia seikkoja ja tuovat asiantuntemustaan asioiden käsittelyyn. Näin seurantaryhmälle muodostuu ajantasainen tilannetietoisuus salaisen tiedonhankinnan toimintakentästä ja siellä esiin nousevista toiminnallisista, hallinnollisista, lainsäädännöllisistä ja koulutuksellisista kehittämisalueista.

Organisaatioiden edustajat jakavat tilannetietoisuutta ja informaatiota hyödynnettäviksi omiin organisaatioihinsa. Työryhmätyöskentelyn kautta saatua tietoa on voitu hyödyntää muun muassa eri viranomaisissa tapahtuvassa toiminnan ohjaamisessa, ohjeistusvalmistelussa, laillisuuden valvonnassa, lainvalmistelussa sekä koulutuksessa. Työryhmässä on yhteen sovitettu eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavien kertomusten valmistelua.

POLIISIHALLITUS
Asemapäällikönkatu14, PL 22, 00521 HELSINKI
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puh. +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780

Seurantaryhmä on työskentelyssään kuullut laillisuusvalvonnan edustajaa salaisen tiedonhankinnan laillisuuden valvonnassa tehdyistä havainnoista.

Seurantaryhmä on viimeisen vuoden sisällä kokoontunut viisi kertaa.

2. Salaisen tiedonhankinnan seurantaryhmän kokoonpano

Seurantaryhmän kokoonpano muuttui siten, että seurantaryhmän jäseniksi asetuksen mukaan voidaan määrätä Poliisihallituksen, Keskusrikospoliisin, Suojelupoliisin ja poliisilaitoksen edustajat ja jäseneksi kutsutaan edustaja sisäministeriöstä, rajavartiolaitoksesta, puolustusvoimista sekä tullista.

Poliisihallitus on 2.7.2014 asettanut seurantaryhmän, jossa ovat edustettuina asetuksessa mainitut tahot. Seurantaryhmän puheenjohtaja ja sihteeri ovat Poliisihallituksesta. Seurantaryhmä voi asettamispäätöksen mukaan kuulla asiantuntijoita.

3. Kokouksissa esityslistalla käsiteltyjä asiakohtia

Seurantaryhmässä on käsitelty vuoden 2014 alussa voimaan tulleita esitutkinta-, poliisi- ja pakkokeinolainsäädäntöä sekä seurattu tullin ja rajavartiolaitoksen lainsäädännön valmistelua siltä osin, kun ne koskevat salaista tiedonhankintaa. Seurantaryhmä on todennut uusissa salaista tiedonhankintaa koskevissa säännöksissä puutteita ja tulkinnanvaraisuuksia, joita soveltamistilanteessa tullaan kohtaamaan. Tulkinnanvaraisuutta ilmenee muun muassa tiedonhankinnassa sanan "paljastaminen" merkitys. Ehkä merkittävimpänä epäkohtana seurantaryhmässä on nähty rikostorjunnan tarpeiden ja henkilöiden suojaamisen kannalta säännökset, jotka liittyvät salaisten tiedonhankintavaltuuksien käytöstä kohdehenkilölle tehtävään ilmoittamisvelvollisuuteen ja asianosaisjulkisuuteen. Ennen kaikkea ilmoittamisvelvollisuus on jo aiheuttanut käytettävyysongelmia. Myös Salpapöytäkirjan laatimisen kuukauden määräaika on aiheuttanut käytännön ongelmia.

Seurantaryhmässä on käsitelty laajasti (ohjattua) tietolähdetoimintaa; termejä koskevia määrittelyjä, organisoinnin etenemistä poliisiyksiköissä ja rekisteröintiä koskevia kysymyksiä. Edelleen on pohdittu valeostoon ja verkossa tapahtuvaan peitetoimintaan liittyviä koulutusjärjestelyjä sekä keskusteltu tutkinta-aikojen pidentymisestä, avoimista jutuista, selvitysprosenttien laskusta ja julkisuuskysymyksistä.

Edelleen seurantaryhmässä on käsitelty mm. kuuntelujärjestelmän uudistamista, julkisen asiamiehen menettelyä esitutkinnassa, tietolähdetoiminnan asiantuntijaverkoston koulutuksen sisältöä sekä havainto- ja Epri-rekisteriä.

Seurantaryhmässä on todettu, että uudistunut salaista tiedonhankintaa koskeva lainsäädäntö on aiheuttanut käytettävyysongelmia ja herättänyt kysymyksiä, jotka on otettu esille oikeusministeriön kanssa. Sisäministeriön edustaja onkin kartoittanut nykyisen lainsäädännön epäkohtia oikeusministeriön kanssa säädösmuutostarpeita kartoittavassa työssä.

Asialistalle erikseen nostettujen teemojen lisäksi kunkin organisaation edustaja on jokaisessa kokouksessa antanut hallinnonalaltaan aihepiiriin liittyvän ajankohtaisen tilannekatsauksen. Seurantaryhmän jäsenten tekemistä havainnoista välittyy ehdotuksia eri hallinnonaloille muun muassa koulutustarpeita kartoitettaessa.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Poliisihallitus 15.09.2015 klo 10.46. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.